

Žiga Bratuž,
Iztok Novak

Razvoj športne vzgoje in športa na Fakulteti za strojništvo od začetkov do danes

Izvleček

Fakulteta za strojništvo ima bogato zgodovino vključevanja športnih vsebin v program študija. Od leta 1963 dalje do danes so ena od fakultet Univerze v Ljubljani, ki svojim študentom ponuja največ športnih vsebin v toku študija. Športne vsebine imajo visoko podporo pri vodstvu in pri študentih fakultete. Kljub temu da so po bolonjski prenovi programov študija na marsikateri od fakultet Univerze v Ljubljani ukinili redno športno vzgojo, je senat Fakultete za strojništvo sprejel sklepe, s katerimi je fakulteta na dodiplomskem študiju ohranila športno vzgojo kot del študijskega programa. Šport postaja vse bolj pomembna komponenta osebnostnega razvoja, saj predstavlja protitež sedečemu načinu življenja, ki nam ga omogoča tehnološki napredek. V prihodnosti bomo na Fakulteti za strojništvo stremeli k izboljšanju pogojev za vadbo in k številčnosti aktivnih študentov. Upamo, da bo Univerza v Ljubljani poskrbela za sistemsko rešitev položaja športne vzgoje in umestitev le-te v programe vseh fakultet.

Ključne besede: šport, športna vzgoja, Fakulteta za strojništvo, Univerza v Ljubljani.

The development of physical education and sports at the Faculty of mechanical engineering

Abstract

Faculty of Mechanical Engineering has a rich history of incorporating sports activities into the study program. Since 1963 the Faculty has been offering their students a lot of sports contents, compared to other faculties of University of Ljubljana. These contents have a high approval rate with the Faculty leadership, as well as with the students. Even after the Bologna reform, when a lot of faculties cut Physical Education from their curriculum, the Faculty of Mechanical Engineering retained it as a part of the program. Sport is becoming an increasingly important component of personal development, as it represents a counterweight to the sedentary lifestyle, which is caused by our technological development. At the Faculty of Mechanical Engineering we are going to strive for the improvement of the conditions for exercising and the rise of the number of physically active students. We hope that the University of Ljubljana finds a systemic solution for the position of Physical Education at the University and that it becomes a part of the program at all the faculties once again.

Key words: sport, Physical Education, Faculty of Mechanical Engineering, University of Ljubljana.

■ Uvod

Fakulteta za strojništvo Univerze v Ljubljani ima dolgo tradicijo vključevanja športnih vsebin v program študija. Od leta 1963 do danes je bila športna vzgoja, prej telesna vzgoja, del študijskega programa fakultete. Fakulteta za strojništvo je med prvimi uvedla predmet telesna vzgoja v prvi letnik študija, kmalu dodala telesno vzgojo še v drugi in nato tretji letnik študija. Prvi učitelj je bil mag. Alfonz Ledinek, ki je skupaj z Gregorjem Hitijem pripravil prvi program športne vzgoje za študente. Športna vzgoja je leta 1969 postala del študijskih programov na vseh članicah Univerze

v Ljubljani. Takrat so na Fakulteti za strojništvo zaposlili dodatnega športnega pedagoga, kar je omogočalo uvedbo športne vzgoje še v drugi letnik študija (Bratuž, Burnik, Šubic, 1993).

Mag. Ledinek je bil leta 1973 avtor pobude, da se je ob dozidavi Fakultete za strojništvo zgradila tudi majhna športna dvorana, namenjena borilnim športom. Skupaj z dograjeno novo športno dvorano v Rožni dolini so se tako materialni pogoji za športno vadbo študentov Fakultete za strojništvo močno izboljšali (Burnik, 1992). To dejstvo je pripomoglo, da je bila leta 1977 športna vzgoja uvedena tudi v tretji letnik študija. Po nekaj letih, ko so pedagogoma pomagali honorarni sodelavci, je bil leta 1984 zaposlen tretji

športni pedagog. Ob podpori tako vodstva fakultete kot študentov je bila športna vzgoja vpeljana tudi v četrti in peti letnik študija. Zaradi prostorske stiske za vadbo tako velikega števila študentov je sledil razmah in povečanje obsega aktivnosti v naravi, kot so gornišstvo, kolesarjenje, tek v naravi, alpsko in turno smučanje, kajak in kanu, potapljanje ter druge športne zvrsti (Bratuž, 2013).

Pogoji so se za študente Fakultete za strojništvo nekoliko poslabšali leta 1996, ko je dr. Stojan Burnik odšel s Fakultete za strojništvo na Fakulteto za šport. Ob odhodu enega od predavateljev se je tudi mala dvorana, namenjena borilnim športom, preuredila v učilnico za strokovne predmete, s čimer so se ob kadrovskih poslabšalih tudi prostorski pogoji. Kljub temu sta se preostala predavatelja, spec. Jože Bratuž in spec. Peter Šubic, odločila, da bosta sama prevzela obveznost tretjega učitelja in programe športne vzgoje ohranila v celotnem obsegu. Programe športne vzgoje tako na Fakulteti za strojništvo še danes izvajata dva učitelja ob pomoči honorarnega sodelavca (Bratuž, 2013).

Prelomnico pri organizaciji športne vzgoje, podobno kot na mnogih drugih fakultetah Univerze v Ljubljani, predstavlja bolonjska prenova programov. Po bolonjski prenovi so mnoge fakultete Univerze v Ljubljani ukinile redno športno vzgojo. Fakulteta za strojništvo je redno športno vzgojo ves čas ohranila v vseh treh letnikih dodiplomskega študija tako univerzitetnih kot visokošolskih programov. Podpora športnim vsebinam v okviru študija je na fakulteti ves čas prisotna tako s strani vodstva fakultete kot študentov. Senat fakultete je po bolonjski prenovi sprejel sklepe, ki so zagotavljali ohranitev športne vzgoje kot del obveznih vsebin za vsakega študenta Fakultete za strojništvo. Na drugi strani je velika večina študentov (Bratuž, 2009) fakultete izrazila visoko podporo redni športni vzgoji.

Avtor fotografije: Matej Pušnik, SZUL.

Športno društvo Fakultete za strojništvo in tekmovalni šport študentov fakultete

Na Fakulteti za strojništvo že od sredine osemdesetih na pobudo takratnega predavatelja Petra Šubica deluje tudi športno društvo Fakultete za strojništvo. V današnjo obliko se je društvo preoblikovalo po spremembi zakonodaje leta 1998. Športno društvo Fakultete za strojništvo nudi podporo študentom in zaposlenim pri ukvarjanju s športnimi aktivnostmi v dvoranah in v naravi. Sodeluje pri organizaciji pohodov, teka v naravi, dnevnega alpskega smučanja, vsako leto organizira petdnevni tečaj alpskega smučanja v Kranjski Gori, včasih tudi druge aktivnosti v naravi, kot so kolesarski izleti, kajakaštvo, rafting in podobno. Pri dvoranskih športnih aktiv-

nostih društvo skrbi za organizacijo turnirjev v košarki in nogometu znotraj fakultete, za treninge ekip, ki Fakulteto za strojništvo zastopajo na tekmovanjih Univerze v Ljubljani in mednarodno ter za finančno in kadrovsko podporo študentom udeležencem tekmovanj. Eno odmevnejših mednarodnih tekmovanj je bila dolga leta »mašinijada«, tekmovanje študentov strojništva s področja bivše Jugoslavije in širše. Tekmovanje je obsegalo tako športne panoge, kot so: odbojka, nogomet, košarka, namizni tenis, kot tekmovanje v znanju strokovnih predmetov. Naši študenti so na omenjenem tekmovanju dosegali zelo dobre rezultate, žal je zadnja leta z organizacijskega vidika tekmovanje izgubilo na kvaliteti, zato se jih naši študenti udeležujejo le še občasno.

Na tekmovanjih Univerze v Ljubljani so tako ekipe kot posamezniki s Fakultete za strojništvo od začetkov omenjenih tekmovanj med najbolj uspešnimi. Tradicionalno je v ekipnih športih najuspešnejša moška odbojbarska ekipa, ki je večkrat osvojila naslov v Univerzitetni odbojbarski ligi. Tudi futsal ekipa Fakultete za strojništvo je že osvojila naslov prvaka Univerze in je navadno blizu vrha lige. Veliko ne zaostajata košarkarska in roketna ekipa z nekaj uvrstitvami med najboljše tri ekipe na Univerzi v Ljubljani. V individualnih športnih panogah pa z zmagami prednjačijo atleti, strelci, tekmovalci v kartigu, badmintonu, tenisu, občasno se visoko uvrsti tudi kakšen plavalec.

Avtor fotografije: Matej Pušnik, SZUL.

Trenutno stanje na Fakulteti za strojništvo

Kakor je bilo že omenjeno v uvodu, je bolonjska reforma prinesla velike spremembe na področju športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani. Žal za veliko večino fakultet članic Univerze v Ljubljani te spremembe niso pomenile koraka naprej, ampak korak nazaj (Berčič 2012). Mnoge fakultete so ukinjale programe športne vzgoje, število športno aktivnih študentov se je z uvajanjem bolonjske reforme nekaj let zmanjševalo. Leta 2005 ustanovljeni Center za univerzitetni šport (kasneje Center za obštudijsko dejavnost) ni bil dovolj materialno in kadrovsko podprt, da bi predstavljal primerno nadomestilo ukinjenim programom športa na fakultetah.

Te spremembe so vplivale tudi na športno vzgojo na Fakulteti za strojništvo, a je bilo negativnih posledic manj kakor na veliki večini ostalih fakultet Univerze v Ljubljani. Na pobudo športnih pedagogov je senat fakultete v letih po bolonjski reformi sprejel več sklepov, ki so zagotavljali ohranitev redne športne vzgoje v vseh letnikih rednega dodiplomskega študija. V pregledu odstotka redno športno aktivnih študentov pri programih športne vzgoje v študijskem letu 2014/15 (Bratuž, Zovko, 2016) se med 17 fakulte-

tami Univerze v Ljubljani Fakulteta za strojništvo uvrstila najvišje s 57,8 odstotno udeležbo na programih.

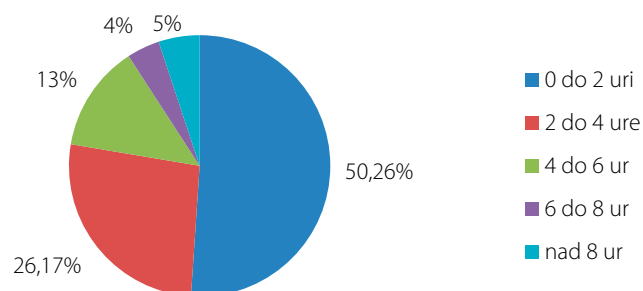
Največji del programov športne vzgoje Fakulteta za strojništvo še vedno izvaja v Univerzitetni dvorani Rožna dolina. Drugi prostori, kjer prav tako poteka vadba, so še dvorana Gimnazije Vič, Osnovna šola Tone Čufar, bazen Tivoli in plesna dvorana Moj korak. Največji del ponudbe tako obsegajo športne panoge košarka, odbojka, nogomet in fitnes, študenti pa se lahko v okviru programa športne vzgoje ukvarjajo tudi s plavanjem, boksom in plesom. Posebno kategorijo še vedno predstavljajo aktivnosti v naravi. Pri izvajanju le-teh pogosto uspešno sodelujemo s pedagogi bližnjih fakultet: Filozofske fakultete, Biotehniške fakultete, Fakultete za farmacijo, Fakultete za gradbeništvo in geodezijo ter občasno tudi s Centrom za obštudijske dejavnosti. Aktivnosti v naravi obsegajo športne panoge, kot so: pohodništvo, gornišstvo, alpsko smučanje, tek na smučeh, kolesarjenje, kajak in kanu, rafting in drugo.

Glede na nekoliko oddaljeno lokacijo Univerzitetne dvorane Rožna dolina od prostorov fakultet Univerze v Ljubljani in na odvisnost od prostih terminov najema dvorane, programi športa in športne vzgoje fakultet članic Univerze večinoma potekajo neodvisno od urnikov programov strokovnih predmetov. Iz tega razloga smo športni pedagogi na Fakulteti za strojništvo zadovoljni, da nam je v sodelovanju s študentskim referatom fakultete uspelo pri prvih letnikih športno vzgojo umestiti v urnik v dopoldanskem času. Višji letniki so pri izbiri terminov bolj samostojni, namenjeni pa so jim predvsem programi, ki potekajo popoldan in zvečer.

Od leta 2015 dalje na študentski populaciji izvajamo meritve za športni karton. Začetek leta 2015 je bil v okviru pilotskega projekta SLOFit študent. Kljub temu da se projekt ni nadaljeval, aplikacija za študente trenutno ne deluje, smo ocenili, da je smiselno naše študente vsako leto izmeriti, da dobijo informacije o svojem zdravju, telesnem stanju in gibalni učinkovitosti. Meritve predstavljajo neko nadaljevanje meritev za športnovzgojni karton iz osnovne in srednje šole.

Med letoma 2015 in 2017 smo poleg meritev telesnega fitnesa za projekt SLOFit študent 189 študentom zastavili vprašanje, koliko ur na teden so intenzivno fizično aktivni (npr. športne igre, tek, kolesarjenje, plavanje, fitnes, funkcionalna vadba, aerobika, borilne veščine ...).

Tedenska intenzivna aktivnost študentov FS

Povprečna tedenska aktivnost v urah	Standardna deviacija
3,184126984	2,407747227

Odgovori so bili precej zaskrbljujoči, več kot 50 % študentov je bil intenzivno aktivnih 2 uri na teden ali manj. Ob zavedanju, da ima populacija študentov Fakultete za strojništvo 2 šolski uri vadbe tedensko v rednem študijskem programu, to pomeni, da le polovica študentov vadi tudi izven fakultetnih programov. Ob današnjem večinoma sedečem načinu življenja je to zagotovo premalo. Prav tako kaže na dejstvo, da vsi študenti kljub zavedanju, da bi se športom morali ukvarjati, ne uspejo vključiti športnih aktivnosti v svoj vsakodnevni urnik.

Že leta 1992 je dr. Burnik raziskoval povezavo med uspešnostjo pri študiju, gibalnimi sposobnostmi in osebnostnimi lastnostmi na vzorcu študentov Fakultete za strojništvo. Rezultati so pokazali medsebojno odvisnost omenjenih lastnosti. Pri merjenju gibalnih sposobnosti je dr. Burnik uporabil podobno baterijo testiranj, kot smo jih uporabili pri meritvah za športni karton med letoma 2015 in 2017. V primerjavi povprečnih doseženih rezultatov skupin študentov strojništva iz leta 1989/1990 in let 2015/2016/2017 vidimo, da pri večini testiranj boljše rezultate dosegajo študenti iz leta 1989/1990. Največja razlika v povprečnem doseženem rezultatu se pokaže pri skoku v daljino z mesta, kjer merimo eksplozivno moč nog, kjer so študenti, ki jih je meril dr. Burnik, povprečno dosegali kar 10 % boljše rezultate od skupine študentov, ki smo jih izmerili med 2015 in 2017, kljub temu da so današnji študenti v povprečju nekoliko višji. Zapisano še dodatno kaže na to, da se način življenja povprečnega študenta nekoliko oddaljuje od priporočljivega in potrjuje pomembnost študentske športne vzgoje.

Zaključek

Na Fakulteti za strojništvo bomo v prihodnosti še naprej stremeli k temu, da bodo naši študenti redno aktivni in da bodo imeli za vadbo čim boljše pogoje. Ob načrtovani gradnji nove stavbe Fakultete si prizadevamo, da bi bil v gradnjo vključen tudi športni objekt. Ta bi tako študentom kot zaposlenim omogočal lažjo dostopnost do športnih aktivnosti, prav tako bi lahko športno vzgojo še bolje vključili v urnik strokovnih predmetov. Nadaljevati si želimo z rednim merjenjem študentov, ki predstavlja nadaljevanje športnovzgojnega kartona. Posamezniki, ki opravijo meritve, bi tako dobili sliko o svojem telesnem stanju in bi tudi prevzemali odgovornost za svoje trenutno stanje. Cilj je predvsem, da bi skrbeli za svoje zdravje ves čas prehoda v odraslo dobo. Pogosto se namreč zgodi, da prehod iz srednje šole na fakulteto predstavlja nekakšno prelomnico, kjer vsi ne poskrbijo za gibanje, zdravo prehrano in aktiven način življenja.

Poleg meritev imamo v načrtu tudi spremljanje študentskega mnenja, kjer želimo povratno informacijo o zadovoljstvu s programi in tudi o željah v prihodnosti. Prizadevamo si, seveda v skladu z možnostmi, ponuditi programe, ki bi se jih z veseljem udeleževalo čim večje število študentov. V primeru, da bo to mogoče, želimo v prihodnosti poleg redne športne vzgoje ponuditi tudi izbirni predmet, povezan s športom, ki bi ga lahko izbrali študenti višjih letnikov. Seveda za takšen korak potrebujemo ustrezne kadrovske in materialne pogoje ter podporo vodstva Fakultete za strojništvo.

Ob prihajajoči stoletnici Univerze v Ljubljani lahko ugotovimo, da je razmahu športa in športne vzgoje na univerzi v drugi polovici 20. stoletja sledilo padanje številčnosti udeležbe na programih športa in športne vzgoje po bolonjski prenovi programov. Iz tega razloga se športni pedagogi na fakultetah članicah zavzemamo

za iskanje sistemske rešitve, ki bi omogočala redno ukvarjanje s športom prav vsakemu študentu Univerze v Ljubljani ne glede na to, na katero od fakultet je vpisan. Žal v primerjavi s časom po letu 1969, ko so vse fakultete univerze uvedle športno vzgojo v svoje študijske programe, takšnih fakultet ostaja še dvanajst. Študenti ostalih štirinajstih članic se sicer lahko udeležujejo programov, ki jih ponuja Center za obštudijsko dejavnost, a ta žal ne more nuditi ustreznega nadomestka redni športni vzgoji, saj zato nima ne kadrovskih ne materialnih pogojev.

Tudi s strani vodstva Olimpijskega komiteja Slovenije kot ene od vodilnih športnih institucij v državi je v zadnjih letih prišel glas podpore ponovni uvedbi redne športne vzgoje v programe visokošolskih zavodov. Enako razmišljamo člani Skupine športnih pedagogov, zaposlenih na članicah Univerze v Ljubljani. Skupina je bila ustanovljena kot posvetovalni organi univerze pri razvoju športa na Univerzi v Ljubljani. Močno upamo, da bo v prihodnosti vodstvo Univerze v Ljubljani ob verbalni podpori sprejelo tudi ukrepe, ki bodo študentom omogočali celosten osebni razvoj v času študija, tudi s pomočjo vključevanja športne vzgoje v programe.

■ Literatura

1. Berčič, H. (2011). Na FŠ UL naj se zopet osnuje Katedra za šport na UL. *Univerzitetni šport*, 4 (4), str. 5–6.
2. Berčič, H., (2014). *50 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani*. Ljubljana: Slovensko akademsko športno društvo.
3. Bratuž, J., Burnik, S., Šubic, P. (1993). Fakulteta za strojništvo. *30 let športne vzgoje: 1963 – 1993*, str. 47–49.
4. Bratuž, Ž. (2009). Študenti Fakultete za strojništvo o organizaciji športnih aktivnosti na fakulteti. *Šport*, 57 (3–4), str. 54–56 pril.
5. Burnik, S. (1992). *Uspešnost pri študiju v povezavi z gibalnimi sposobnostmi in osebnostnimi lastnostmi študentov Fakultete za strojništvo*. (Doktorska disertacija) Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana.
6. Jurak, G., Kovač, M., Leskošek, B., Starc, G. (b.d.). *Slofit*. Pridobljeno s <http://www.slofit.org/>

pred. Žiga Bratuž, prof.šp.vzg.
ziga.bratus@gmail.com